

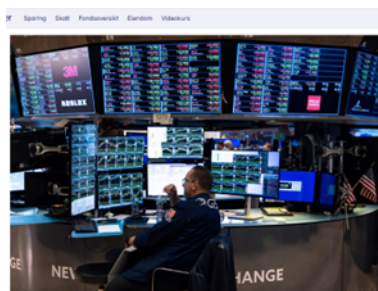
1 - Introduksjon og case

Espen Sirnes

2025-08-10

Table of contents

1	Introduksjon	2
1.1	Caset	2
1.2	I denne forelesningen	3
2	Forelesning 2: Forventning, nytte og risiko	3
3	Forelesning 3: Porteføljeteori og matriser	5
3.1	Porteføljefronten	5
3.2	Utrekninger	5
3.3	Porteføljefronten med optimal portefølje og tangeringslinje .	10
4	Forelesning 4: Faktorer	11
5	Forelesning 5: VaR	13

Disse fondene får terningkast seks akkurat nå

Disse Penger sammenligner nesten 200 fond. 30 fond får terningkast 6.

Andreas Wolden Fredriksen og Emma Funderud Ørskov

potensiell avkastning blir blåst opp, mens de reelle kostnadene og den faktiske **risikoadjusterte** avkastningen blir tilsørt.

Han forklarer at det finnes to aktivklasser: Aksjer og rentepapirer. Alt annet er tilsørling for å selge dyre produkter pakket inn som noe «spennende» og «sofistikert».

– Det koster nesten ingenting å eie passive fond og rentefond. Forskningen er tydelig på at gang på gang gjør fond med lave kostnader det bedre enn dyre fond på sikt.

– Alternative aktivklasser, som private equity, er kjempedyrt. Private equity selger seg inn som noe annet og alternativt, men det er bare aksjer i ny innpakning til 10, 20 eller 30 ganger kostnaden som et indeksfond, sier Riksen.

1 Introduksjon

1.1 Caset

Hver gruppe får tildelt [tre aksjer](#)

1. Bruk historisk avkastning frem til 1. januar 2025 og tilgjengelig offentlig informasjon da, slik som års-/kvartalsrapporter, og lage en portefølje for to typer investorer:
 - a) Risikoavers
 - b) Risikosøkende
2. Lag en graf med normalfordelingen og frekvensene til hver av aksjene, og kommenter.
3. Tegn opp i samme diagram
 - a) porteføljefronten
 - b) hver av de tre aksjene
 - c) faktorene
 - d) den optimale tilpasningen.
4. Regn ut den optimale porteføljen, og forklar hvorfor du bruker eller ikke bruker disse vektene.
5. Bruk forskjellige VaR-modell på de historiske datane, kjør en tilbaketest på den (backtesting) og gi din vurdering av modellene.
6. Hent nye data på aksjene og bruk den til å:
 - a) Evaluer faktisk avkastning
 - b) Tegn opp ny porteføljefront med aksjer og faktorer
 - c) Evaluer VaR-modellene.
7. Forklar funnene.
 - a) Var det ventet eller uventet?
 - b) Fungerte VaR?
 - c) Gav porteføljen god avkastning?
 - d) Hva kunne vært gjort anderledes?
8. Faktorene ligger “utfør” (til venstre) for porteføljefronten i forelesningsnotat 4 og antakeligvis i din besvarelse. Hvorder er dette uventet, og hva kan være årsaken?

All kode må legges ved og være kjørbart. Kjører ikke koden er ikke oppgaven besvart. Før du leverer bør dere åpne filene dere skal legge ved besvarelsen på en maskin som ikke har kjørt koden før, for å sjekke at koden fungerer utenfor miljøet der den er utviklet. (Dette gjelder også for mikrooppgaven).

1.2 I denne forelesningen

Korte om kursets tema: * Forelesning 2: Forventning, nytte og risiko * Forelesning 3: Porteføljeteori og matriser * Forelesning 4: Faktorer * Forelesning 5: Value at Risk (VaR)

2 Forelesning 2: Forventning, nytte og risiko

Nyttefunksjonen:

```
import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt

# Logarithmic utility function
def u_func(x):
    return np.log(x)

def x_func(u):
    return np.exp(u)

# Values for wealth and utility
x_vals = np.linspace(0.1, 2, 100)
u_x = u_func(x_vals)

# Gamble outcomes
x_gamble = [0.5, 1.5] # Outcomes of the gamble
p_gamble = [0.5, 0.5] # Probabilities

# Certain outcome
x_certain = 1

# Expected utility of the gamble
expected_utility = np.sum(np.array(p_gamble) * u_func(np.array(x_gamble)))

# Plotting the utility function
plt.figure(figsize=(10, 6))
plt.plot(x_vals, u_x, label=r'Utility Function:  $u(x) = \ln(x)$ ', color='green')

# Plotting the certain outcome
```

```

plt.axvline(x=x_certain, color='black', linestyle='--')
plt.text(x_certain, u_func(x_certain) + 0.1, "$1$", horizontalalignm

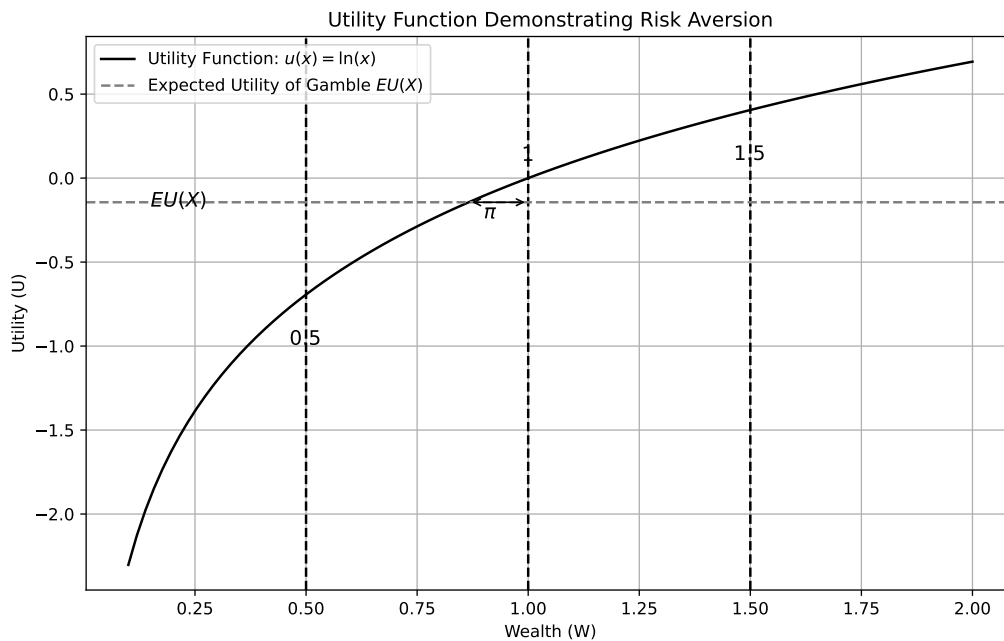
# Plotting the gamble outcomes
plt.axvline(x=x_gamble[0], color='black', linestyle='--')
plt.axvline(x=x_gamble[1], color='black', linestyle='--')
plt.text(x_gamble[0], u_func(x_gamble[0]) - 0.3, "$0.5$", horizontal
plt.text(x_gamble[1], u_func(x_gamble[1]) - 0.3, "$1.5$", horizontal

# Plotting the expected utility
plt.axhline(y=expected_utility, color='gray', linestyle='--', label=
plt.text(0.15, expected_utility, '$EU(X)$', verticalalignment='cente

# Risk premium - distance between expected utility and utility of ce
risk_premium = u_func(x_certain) - expected_utility
certainty_equivalence = x_func(expected_utility)
plt.annotate('', xy=(1, expected_utility), xytext=(certainty_equival
              arrowprops=dict(facecolor='black', arrowstyle='<->'))
# Separate annotation for the label ( $\pi$ ) without the arrow
plt.annotate(r'$\pi$', xy=(0.9, expected_utility - 0.1), fontsize=12)

# Labels and title
plt.title('Utility Function Demonstrating Risk Aversion')
plt.xlabel('Wealth (W)')
plt.ylabel('Utility (U)')
plt.legend()
plt.grid(True)

```


3 Forelesning 3: Porteføljeteori og matriser

Her bruker vi titlondatabasen:

```
from IPython.display import IFrame

# Embed the web page using an iframe
IFrame("https://titlon.uit.no/", width=700, height=200)
```

<IPython.lib.display.IFrame at 0x1eb23a091d0>

Vi bruker scriptmuligheten i Titlon for å hente data

3.1 Porteføljefronten

3.2 Utregninger

Reduserer utvalget:

```
import numpy as np
import pandas as pd
```

```

df = pd.read_pickle('data/stocks.df')
# Defining annual risk free rate.
rf = df['NOWA_DayLnrate'].mean()*7

isin_with_first_date = df[df['Date'] == df['Date'].min()][['ISIN']].un
isin_with_last_date = df[df['Date'] == df['Date'].max()][['ISIN']].un
valid_isins = set(isin_with_first_date).intersection(isin_with_last_
df = df[df['ISIN'].isin(valid_isins)]

df['Name (ISIN)'] =df['Name'].str.upper().str.strip() + '(' + df['IS

# keeping only the most traded shares
res = (
    df.groupby(['Name (ISIN)'])
      .agg({'Turnover': 'sum'})
      .sort_values(by='Turnover', ascending=False)
)
df = df.merge(res.head(4), on=['Name (ISIN)'],
              how='inner')
res.head(4)

```

Name (ISIN)	Turnover
EQUINOR(NO0010096985)	1.812403e+12
NORSK HYDRO(NO0005052605)	6.472283e+11
TELENOR(NO0010063308)	5.601747e+11
YARA INTERNATIONAL(NO0010208051)	5.466033e+11

Lager avkastningsmatrisen:

```

def get_matrix(df, field):
    """Converts the df to a matrix df that can
    be used to calculate the covariance matrix"""

    import pandas as pd
    df['Date'] = pd.to_datetime(df['Date'])
    df_unique = df.drop_duplicates(
        subset=['Date', 'ISIN'])

```

```

pivot_df = df_unique.pivot(index='Date',
                             columns='Symbol',
                             values=field)

pivot_df = pivot_df.dropna()

# Annualized weekly returns
df_weekly = pivot_df.resample('W').sum()

return df_weekly

#X is a matrix with e
X_df = get_matrix(df, 'lnDeltaP')
X_df = X_df.sort_index()

X_df

```

Symbol	EQNR	NHY	TEL	YAR
Date				
2016-01-10	-0.118288	-0.137636	-0.008125	-0.058065
2016-01-17	-0.060966	-0.054818	-0.085838	-0.047905
2016-01-24	0.060966	0.023505	0.049143	0.001741
2016-01-31	0.074498	0.024710	-0.007077	-0.053584
2016-02-07	0.027490	0.065780	-0.029552	0.024170
...
2025-08-24	0.028829	0.002129	0.003018	-0.016429
2025-08-31	-0.021953	-0.010075	0.010195	-0.023244
2025-09-07	-0.034486	0.024550	0.005949	-0.015987
2025-09-14	0.008734	0.000299	0.010619	0.029027
2025-09-21	0.007426	-0.008718	-0.026161	-0.022657

Finner gjennomsnittsvektoren og varians-kovarians-matrisen:

```

# Converting X to a numpy array:
X = np.array(X_df)

# Calculating the covariance
cov_matrix = np.cov(X, rowvar=False)

```

```
# Calculating the means vector, and reshaping it to a
# column vector.

means = np.mean(X, axis=0).reshape((X.shape[1],1))
```

Definerer porteføljefrontfunksjonen:

```
ones = np.ones((len(means),1))

A = (ones.T @ np.linalg.inv(cov_matrix) @ ones)[0][0]

B = (ones.T @ np.linalg.inv(cov_matrix)
      @ (means-rf))[0][0]

C = ((means.T-rf) @ np.linalg.inv(cov_matrix)
      @ (means-rf))[0][0]

def portfolio_front(expected_excess_return, a, b, c):
    r = expected_excess_return
    minimum_variance = (1/a
                        + ((r - abs(b)/a)**2) / (c - b**2/a))
    minimum_volatility = minimum_variance**0.5
    return minimum_volatility
```

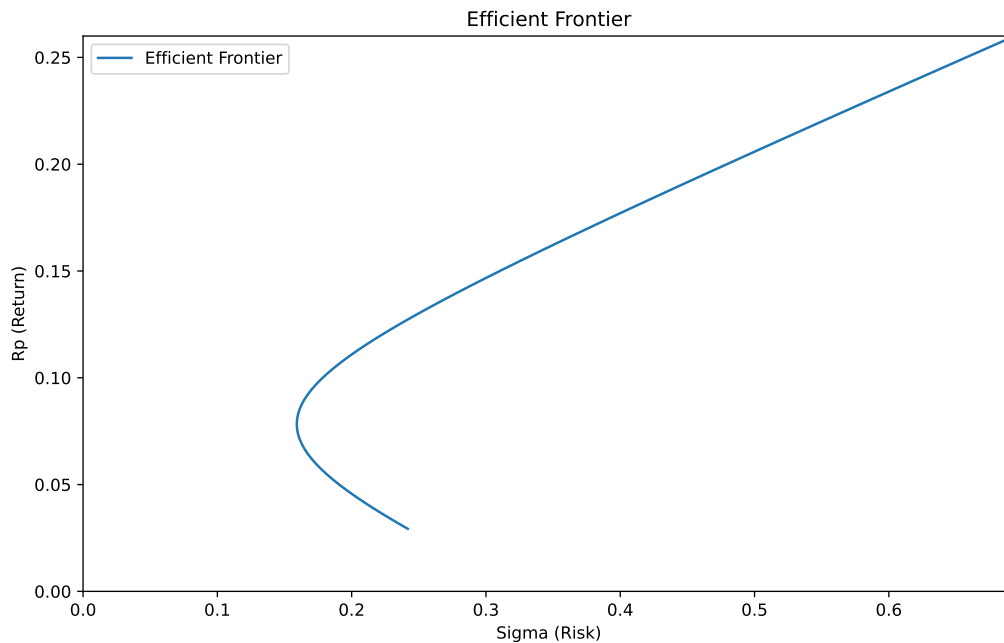
Plotter porteføljefronten:

```
from matplotlib import pyplot as plt
#Creating plot
fig, ax = plt.subplots(figsize=(10, 6))
plot_scale = 52
MAX_AXIS = 0.005
#applying the function
rp_values = np.linspace(0, MAX_AXIS-rf, 100)
sigma_values = portfolio_front(rp_values, A, B, C)

#plotting, after annualizing the weekly data
ax.plot(plot_scale**0.5*(sigma_values), plot_scale*(rp_values+rf),
        label='Efficient Frontier')
```



```
#plot settings:
ax.set_xlim([0, np.max(sigma_values*plot_scale**0.5)])
ax.set_ylim([0, (np.max(rp_values)+rf)*plot_scale])
ax.set_xlabel('Sigma (Risk)')
ax.set_ylabel('Rp (Return)')
ax.set_title('Efficient Frontier')
ax.legend()
```

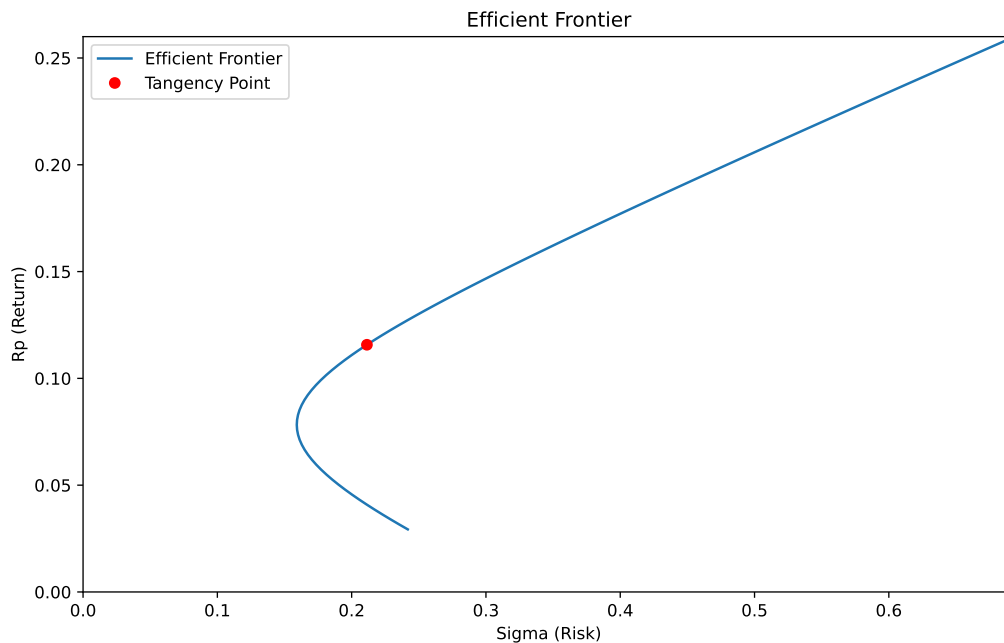

Legger til punkte for den optimale porteføljen:

```
# Calculating the tangency point of the normalized
# optimal portfolio
tangency_sigma = portfolio_front(C/B, A, B, C)

#plotting it, after annualizing the weekly data
ax.plot(plot_scale**0.5*tangency_sigma,
        plot_scale*(C/B + rf),
        'ro',label='Tangency Point')

ax.legend()
fig
```


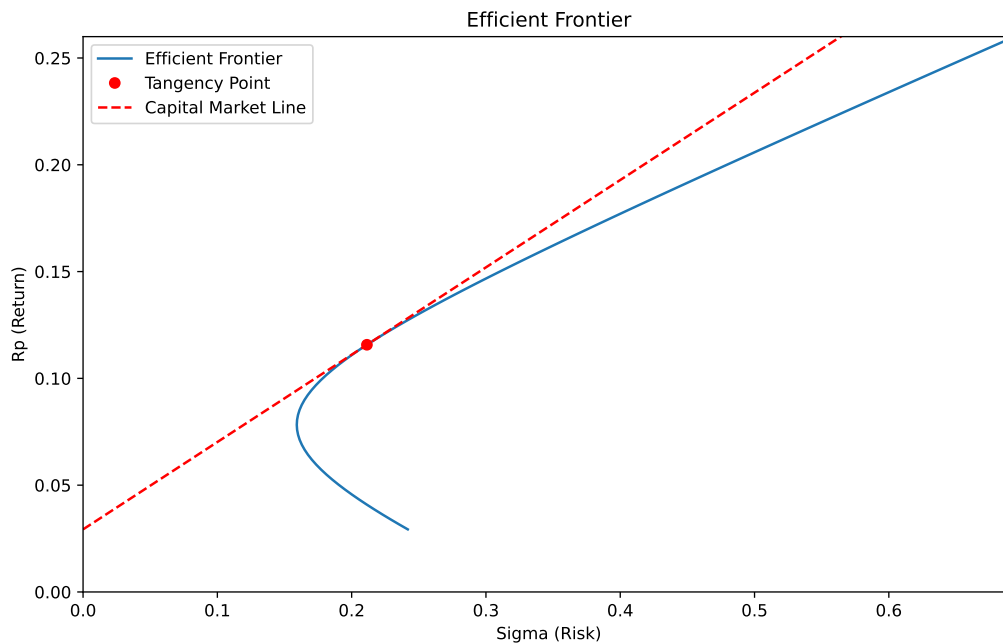
3.3 Porteføljefronten med optimal portefølje og tangeringslinje

```
sigma_range = np.linspace(0, np.max(sigma_values), 100)

# Plotting the portfolio front, after annualizing the
# weekly data
ax.plot(plot_scale**0.5*sigma_range, plot_scale*(rf
      + sigma_range*(C/B)/tangency_sigma),
      color='r', linestyle='--',
      label='Capital Market Line')

ax.legend()

fig
```


4 Forelesning 4: Faktorer

Finner volatilitet og avkastning til faktorene:

```
import pandas as pd

df = pd.read_pickle('data/factors.df')
df['Date'] = pd.to_datetime(df['Date'])
df = df.set_index('Date')
df_weekly = df.resample('W').sum()
df_weekly = df_weekly[['SMB', 'HML', 'LIQ', 'MOM']].dropna()
df = df[['SMB', 'HML', 'LIQ', 'MOM']].dropna()
means = df_weekly.mean()*52
std = df_weekly.std()*52**0.5
print(std)
print(means)
df_weekly
```

```
SMB    0.140683
HML    0.180303
LIQ    0.152365
```

```

MOM      0.210811
dtype: float64
SMB      0.049518
HML      0.143938
LIQ      0.010761
MOM      0.172016
dtype: float64

```

	SMB	HML	LIQ	MOM
Date				
2016-01-10	0.040139	-0.038205	0.065538	0.039485
2016-01-17	-0.004794	-0.053537	0.044127	0.013392
2016-01-24	0.016701	0.025072	-0.006152	-0.014409
2016-01-31	0.002747	-0.001928	-0.017278	-0.024070
2016-02-07	-0.008014	-0.029920	0.001621	-0.008874
...
2025-08-24	-0.002866	0.000000	0.002491	0.025593
2025-08-31	-0.001207	0.000000	-0.006485	0.011409
2025-09-07	0.001087	0.000000	0.001918	-0.006445
2025-09-14	0.008998	0.000000	0.012702	0.020961
2025-09-21	-0.005925	0.000000	-0.012856	0.032795

Plotter punktene i grafen fra forrige kapittel:

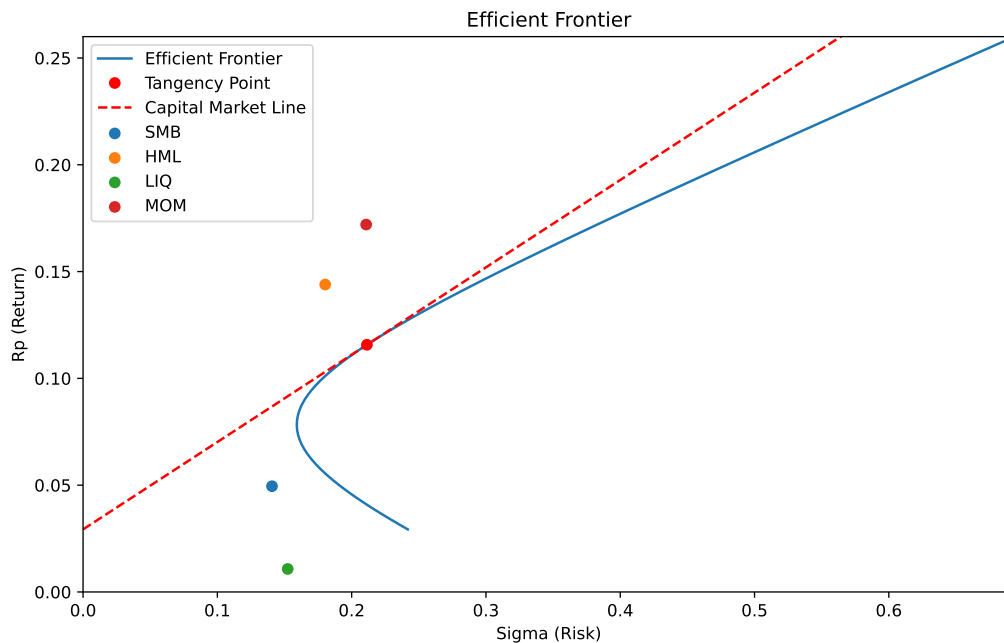
```

for series in means.index:
    ax.scatter(std[series], means[series], label=series)

ax.legend()

fig

```


5 Forelesning 5: VaR

5.0.0.1 Utregninger

```
import numpy as np
def generate_backtest(f, df, name, estimation_win_size):
    # Initialize lists to store calculated values
    datelist = []
    sigmalist = []
    d95list = []
    d99list = []
    ret = []

    # Iterate over returns to calculate and store VaR and volatility
    for t in range(estimation_win_size, len(df)):

        # Record date and current return
        datelist.append(df.index[t].date())
        ret.append(df[name].iloc[t])

        # Extract data from the estimation window (t-estimation_win_
```

```

        x = df[name].iloc[t-estimation_win_size:t-1]

        # Apply the provided VaR estimation function using the histo
        d95, d99, sigma = f(x, sigmalist)

        # Append the estimates to their respective lists
        sigmalist.append(sigma)
        d95list.append(d95)
        d99list.append(d99)

    # Return the results as numpy arrays for ease of analysis
    return (np.array(d95list),
            np.array(d99list),
            np.array(sigmalist),
            np.array(datelist),
            np.array(ret))

import matplotlib.pyplot as plt
def evaluate(plt, d95, d99, ret, dates, heading):
    # Clear the plot area to avoid overlapping plots
    plt.cla()

    # Plot the 95% VaR, 99% VaR, and actual returns
    plt.plot(dates, d95, label='95% Confidence Level')
    plt.plot(dates, d99, label='99% Confidence Level')
    plt.plot(dates, ret, label='Actual Return')

    # Highlight instances where returns breach the 95% VaR
    maxret = max(ret)
    breaches_95 = [maxret if d > r else 0 for d, r in zip(d95, ret)]
    plt.bar(dates, breaches_95, color='gray', alpha=0.5, width=0.5,

    # Set labels and title
    plt.ylabel('VaR')
    plt.xlabel('Date')
    plt.title(heading)
    plt.xticks(rotation=90)
    plt.legend(loc="lower right")
    plt.subplots_adjust(bottom=0.15)

```

```

plt.show()

# Calculate and print the breach percentage for each confidence level
backtest_results = [np.round(sum(d > ret) / len(ret) * 100, 1) for level in levels]

for i, level in enumerate([95, 99]):
    breaches = sum([d95, d99][i] > ret)
    print(f"{heading} with {level}% confidence interval:\n"
          f"Breaches: {breaches}\n"
          f"Backtesting (Realized VaR - % breaches): {backtest_results[i]}")

PVALS = [0.05, 0.01] # Confidence intervals (95% and 99%)
from scipy.stats import norm

def normal_est(x, sigmalist):
    z = norm.ppf(PVALS) # Z-scores for the specified confidence level
    sigma = np.std(x, ddof=1) # Sample standard deviation
    return z[0] * sigma, z[1] * sigma, sigma

def historical_est(x, sigmalist):
    q95 = abs(np.quantile(x, PVALS[0])) # 95th percentile of historical data
    q99 = abs(np.quantile(x, PVALS[1])) # 99th percentile of historical data
    return -q95, -q99, None # VaR values are negative to indicate potential loss

def last_volat(x, sigmalist):
    x = np.array(x)
    z = norm.ppf(PVALS)
    if not sigmalist: # If sigmalist is empty, use initial standard deviation
        sigma = np.std(x, ddof=1)
    else: # Update sigma based on past volatility and recent error
        sigma = (0.1 * (x[0] - np.mean(x))**2 + 0.9 * sigmalist[-1]**2)**0.5
    return z[0] * sigma, z[1] * sigma, sigma

```

5.0.0.2 Evaluating

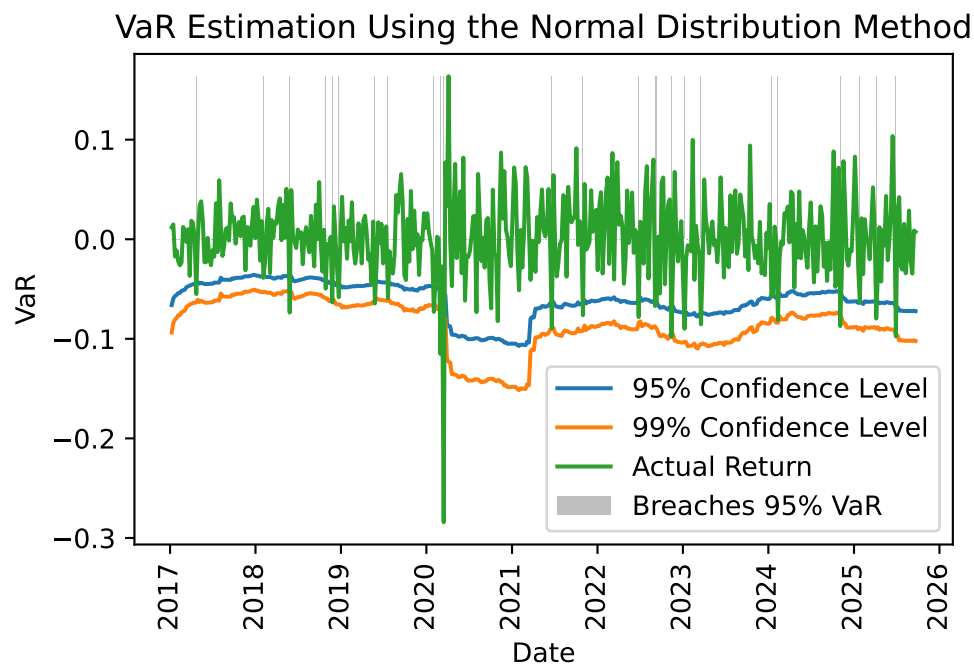
```

NAME = 'EQNR'
ESTIMATION_WINSIZE = 52

df = pd.read_pickle('data/X.df')

```

```
(normal95, normal99,
  sigma, dates, ret )= generate_backtest(normal_est,
    df, NAME, ESTIMATION_WINSIZE)
evaluate(plt, normal95, normal99, ret, dates,
  'VaR Estimation Using the Normal Distribution Method')
```


VaR Estimation Using the Normal Distribution Method with 95% confidence
Breaches: 25

Backtesting (Realized VaR - % breaches): 5.5%

VaR Estimation Using the Normal Distribution Method with 99% confidence
Breaches: 10

Backtesting (Realized VaR - % breaches): 2.2%